

Atombunkeren. Hvis vi har glemt, at vi indtil for 20 år siden levede under en konstant atomkrigstrussel, så er »Danmarks dybeste hemmelighed« en barsk påmindelse.

»Forventede en krig«

AF BO BJØRNVIG

Poul Holt Pedersen & Karsten Pedersen: Danmarks dybeste hemmelighed. Forord af K.G.H. Hillingsø. 176 sider. 198 kr. Rigt illustreret. Billesø & Baltzer.

DANMARKS dybeste hemmelighed afslører forblyffende detaljeret, hvor og hvordan Danmarks ledende politikere og embedsmænd samt kongehuset ville gå i skjul i en krigssituation. Nemlig et sted i Rold skov nær Skørping i en over 5.000 kvadratmeter stor bunker, REGAN VEST, som stod klar til indflytning i 1969 og kunne rumme 350 personer i flere uger.

REGAN står for REGerings ANlæg, med tilføjesen VEST fordi der i Nordsjælland ligger et tilsvarende næsten lige så stort anlæg kaldet REGAN ØST, som stod færdigt i 1977. Dette sidste er stadig i brug, mens VEST ligger i »dvale« i dag. Desuden ligger der små bunkere rundt omkring – under Christiansborg, i Nyhavn, ved Nyboder, plus en stor ved Gurre, og en rigtig stor militær bunker vest for Viborg på 5.000 kvadratmeter. Og en række regionale afslags findes også – godt 2 millioner mennesker skulle der være beskyttelse til i Danmark!

Denne beskedne bog, udgivet på et lille forlag og skrevet af to »lægmændsforfattere« fra erhvervslivet, er en gyser. Den fortæller på sin egen sagligt oplysende og samtidig nærmest naive måde, hvor bange man dengang var for, at en 3. Verdenskrig skulle bryde ud: »REGAN VEST blev bygget i 1963-1968, og i de år bed mange negle fordi de frygtede, at anlægget ikke blev klart før krigen nærmede sig, og anlægget derved skulle i brug.«

Danmark skulle under en krig styres herfra, og i de første årtier var planerne for indflytningen så detaljerede, at der var navneskilte på hvert rum. Det drejede sig om regentparret – der som de eneste havde tæpper på gulvet og eget badeværelse og toilet (med askebæger) – samt statsministeren og regeringens ministre og deres departementschefer, godt 20 af hver. Forsvars- og Udenrigsministeriet ville medbringe 25 personer hver, Justitsministeriet vist nok lige så mange, Transport- og Energiministeriet ca. 8 personer hver, mens de fleste andre ministerier kun havde mellem 2 og 4 personer foruden ministeren. Folk fra Forsvarskommandoen fyldte også pænt op. Derudover så vidt man kan se ud af bogen: 2 læger, 6 sygeplejersker, 6 politifolk, 50 kommunikationsfolk (der skulle stå for forbindelsen til omverdenen samt den indre kommunikation), nogle journalister fra DR og Ritzau,

køkkenpersonale – i alt op til 350 personer. Gennem årene er omkring 2.000 navne blevet skrevet op til bunkeren.

Også en præst – til »i værste fald« at forestå begravelser og ellers tage sig af »de personlige dilemmaer, som indflytterne uden tvivl vil tumle med. For eksempel medbringer indflytterne ikke deres familier, som derved er overladt til en usikker skæbne, mens de selv bor i sikre omgivelser. Om nogle overhovedet ville ønske at overleve i en bunker for efterfølgende at åbne dørene ud til en verden, der er lagt øde af en atomkrig er nok heller ikke tænkeligt.«

Står der midt i den ellers meget prosaiske gennemgang af bunkernes opbygning og indretning og personliste.

Disse pludselige udsyn til Helvede er der ikke mange af, men de få der er, rammer: »Et rum er ligeledes indrettet som lyd tæt studie, hvorfra der kan sendes radio. Fra dette rum har der været øvet en dommedagstale fra statsministeren til befolkningen. I talen meddeles befolkningen, at 3. verdenskrig er blevet en realitet, og at Danmark sætter sig til modværge. Talen indeholdt citatet: 'nu vil der blive meget at gøre, og meget at gennemgå for os alle' fra Herman Bang-bogen *Time*, hvor Bang skriver om rømningen af Dannevirke i 1864.«

Man tog det hele meget alvorligt: »Gennem utallige øvelser har Statsministeriet, Udenrigsministeriet, Forsvarsministeriet, Justitsministeriet, Indenrigsministeriet og mange andre aktører i dybeste hemmelighed øvet sig i at lede landet fra anlægget, hvis det bliver nødvendigt.« Under disse øvelser kunne NATOs øverstkommanderende for eksempel anmode Danmark om tilladelse til at sprænge atomvåben over Østersøen for at vise russerne, hvor alvorligt man tog situationen: »Det blev holdt yderst hemmeligt, at sådanne drøftelser overhovedet fandt sted – og endnu mere hemmeligt, at Danmark i øvelserne sagde ja til denne eskalering.«

Øvelserne fandt typisk sted i Udenrigsministeriets krisecenter på Christianshavn for at blive flyttet til REGAN VEST, når der i kriseforløbet opstod fare for egentlige krigshandlinger: »Anlægget har lagt fysik til en række øvelser, der skulle simulere de værste scenarier over dem alle – helt eller delvis ødelæggelse af samfundets vigtigste institutioner. Gennem årtierne har anlægget været fast bemandet til at tage imod den danske centraladministration under en mobilisering« da »truslen om en ny verdenskrig konstant var nærværende.« Man har afholdt øvelser, hvor »anlægget har været i fuldtalligt brug« i op til en uge.

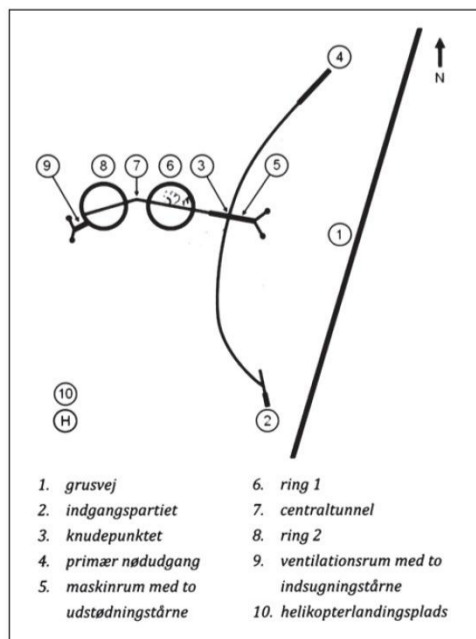
Krigsangsten var velbegrundet: »Under øvelserne var der altid en underliggende

erkendelse af, at Danmark som følge af sin geografiske placering ved Østersøen ville blive krigsskueplads hvis konflikten eskalerede.« Fjenden var Warszawapagten – hvis nogen skulle være i tvivl.

FORFATTERNE har besøgt bunkeren flere gange og beskriver den grundigt: En almindelig villa fra tresserne »er opført som skalkeskjul for bunkeren og som tjenestebolig for anlæggets maskinmester.« Husets garage har et skjult rum bagerst med en stærkstrømstransformator, som leverer strøm til anlægget i fredstid. Bag garagen er et højt hegn med en aflåst låge, og bag hegnet er en mindre parkeringsplads samt et redskabsskur og selve indgangsporten til bunkeren, en jernarmet betonkonstruktion på 70 kvadratmeter gravet ind i bakken. Ved siden af en bred og tung dør af træ er et lille vindue af panserglas, hvor igennem politivagten tager besøgende i øjesyn. Næste hindring er et jerngitter, så personer udsat for biologiske eller kemiske våben eller radioaktiv bestråling ikke går direkte ind. De ledes ind i et avanceret brusesystem og renses, mens deres forurenede tøj bortskaffes.

Derefter går den besøgende gennem en tre hundrede meter lang gang ind til bunkeren egentlige indgang, et sluseanlæg, hvis to døre aldrig er åbne samtidig. Her kontrolleres den ankomne nok engang og må, selv om han/hun allerede er blevet afvasket, igennem nok en rensningsprocedure. Der er overtryk i bunkeren, så ingen forurening kommer ind udefra.

Plan over REGAN VEST

Vel inde er der ca. 40 meter til den første ring, som består af sove- og arbejdsrum i to etager, i alt 80 store og små rum, de sidste typisk på 10 kvadratmeter. Ringen er 53 meter i diameter og cirkeltunnelen vel en 4-5 meter bred. 25 meter videre frem ad gangen ligger Ring II, som ligner Ring I. Bag Ring 2 finder man to indsugningstårne, der også fungerer som nødudgange, hvis den primære nødudgang er spærret. Den befinder sig for enden af den oprindelige gang, man først blev lukket ind i, man skal blot gå forbi sluseporten og videre ca. 200 meter. I alt er der ca. 2 kilometer tunnel, ringene medregnet.

Luften der suges ind udefra filtreres gennem et stort sten-filter, som åbenbart er umådeligt effektivt – også til at udrense radioaktivt, biologisk og kemisk materiale.

Maskinhallen med to store MAN-dieselmotorer, der forsyner anlægget med energi, befinder sig over for sluseporten, altså uden for den centrale bunker. Den ene maskine er reserve, og det hele beskyttet af massive ståldøre. Herfra går to udstødningskanaler op, 50-60 meter lange – lige så lange som luftindsugningskanalerne.

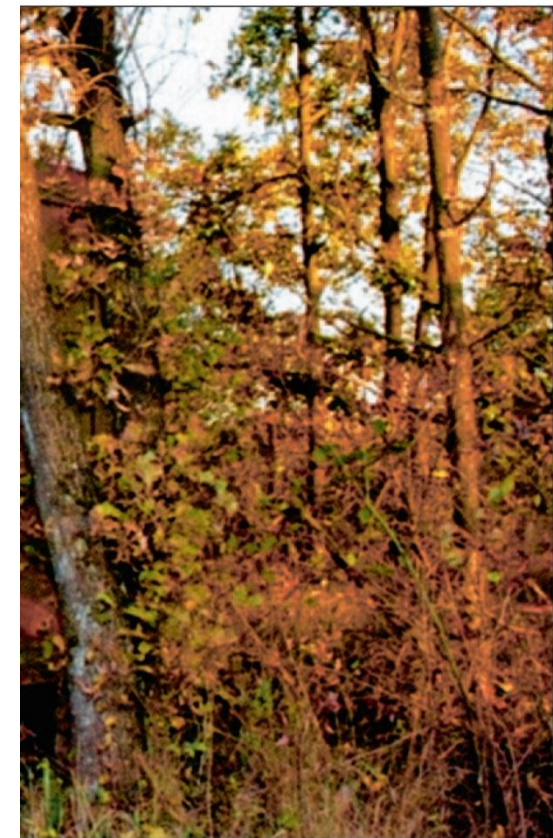
Udstødningskanalerne er klart bunkerens svage side – for mens man har et stort lager af iltflasker og kan genbruge luften i tilfælde af luftindtagelse lukkes af, så er batteri-reserven begrænset, hvis dieselmaskinerne stopper. Blandt andet kræver det el at få vand fra anlæggets vandboringer.

Bunkeren kan klare næsten alt undtagen en direkte atombombe-fuldtræffer. Det næsten 60 meter tykke kridt- og kalklag over bunkeren er stødabsorberende og beskytter mod selv den værste direkte stråling. Men blokeres udstødningstårnene, har man et problem, og det kunne let ske. Især da det fremgår, at østlandene var bekendt med anlæggets eksistens og åbenbart også dets placering. Selv om bogen ellers gennemgår alle scenarier, går der lidt let hen over dette.

Indretningen er spartansk men smagfuld med Arne Jacobsen-stole og Pantone-lænestole. Det hele står uberørt, dog er kommunika-

Kantine

Ovenpå: Mandskabsvogn til en del af den styrke på 650 mand, der skulle forsvare anlægget 'ovenjords'. Vognen står ved en af nødudgangene, som går 60 meter ned til bunkeren.

tionsudstyret naturligt nok blevet løbende udskiftet.

IND imellem den saglige gennemgang af anlægget fortælles der anekdoter om besværet med at holde det hele hemmeligt, forsøg på at trænge ind i bunkeren og de besøgendes reaktion og så videre. Som da dronningen åbenbart til alles lettelse nådigt accepterede de spartanske forhold. Eller da daværende sundhedsminister Jakob Axel Nielsen under et besøg sagde til pladskommandanten, der er ansvarlig for bunkeren: »Det har været interessant at møde dig. Jeg håber ikke at komme til at møde dig igen!«

Forfatterne synes mere begejstrede ved mødet: At »stifte bekendtskab med denne kompromisløse og exceptionelt gennemførte atombunker blev én af vores livs største oplevelser. Vi håber du deler vores begejstring.«

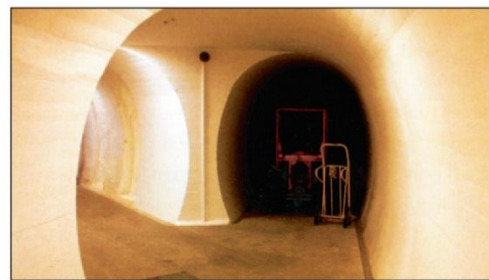
Denne drengede glæde, der går gennem hele bogen, er forståelig, men den skurrer også lidt, i og med der jo ikke lægges skjul på hvilket truende rædselsscenario, der gjorde dette – et af Danmarks største bygningsværker og sikkert dyreste (hvor mange milliarder i nutidskroner?) – nødvendigt.

Måske er det blot noget typisk dansk – at værne sig med vitser. Og skizofrent eller ej, så kommer der også noget dybt bevægende ud af det. Med generallojtnant K.G.H. Hillingsø, der har skrevet forord, som alvors-garanten. Det er tydeligt hans ord, der afslutter bogen: »Tilbage står REGAN VEST som den tydeligste manifestation på, at det danske folketing og regering under Den kolde krig forventede en ny verdenskrig. Ikke frygtede en krig. Forventede.«

Østblokkens angrebsplaner, som kom frem i lyset efter USSR's fald, bekræftede »forventningen«. Danmark ville meget hurtigt blive udsat for atomangreb under en øst-vest konfrontation.

Det er nok derfor bogen kommer nu – som argument for ikke at bagatellisere truslen fra øst under Den kolde krig.

ps. Jeg må indrømme, at jeg undrer mig over, at jeg ikke var mere bange dengang – for så at huske, at det var jeg selvfølgelig. Især i de år, jeg faktisk underviste i atomtruslen. Dét måtte jeg ganske enkelt holde op med – truslen blev for virkelig, både for eleverne og mig.

Indgangstunnelen med sidegang, der skal absorbere trykbølge.

Udvalgsværelse med landkort.